

Bediüzzaman ve Siyaset

II. Abdülhamid'den DP dönemine kadar siyasi ve toplumsal değişimlerde yer alan, gözlemleyen, tepki koyup yol gösteren Bediüzzaman'ın siyaset görüşünü "euzubillahimineşşeytani ve's siyase" ile özdeşleştirmek mümkün müdür? Bu prensip kimler için, hangi ortamda geçerlidir? Bediüzzaman, "takiyye" yaptığı için mi siyasetten uzaklaşmıştır? Nurcular bir siyasi partide yer alabilir mi? Açıkta siyasi tercihlerini ne zaman açıklayabilirler? Nurcular veya Nurcu olmayan dindarlar siyaset alanına girmemeli midir? Dindarlar ne şartlarda nasıl siyaset yapmalıdır?

Bediüzzaman Said Nursi'nin Siyasi Dönemi

Osmanlı Devleti'nin son demlerinde, hürriyetin kuvvetle talep edildiği 1908'de ve II. Meşrutiyet döneminde, kendini "siyasi olduğum zaman" şeklinde¹ ifade eden Bediüzzaman, "istikbalde bir ışık var, bir nur görüyorum" diye insanlara müjde vermektedir. O dönemdeki "herkes gibi o ışığı siyaset aleminde ve hayat-ı içtimaiye-i İslamiye'de ve çok geniş dairede" tasavvur eden Bediüzzaman, esas nurun Risale-i Nur olduğunu belirterek o zaman siyasetin cazibesinin kendisini aldattığını kabul etmektedir.² Ancak, o dönemde siyasete dahil olmasının en önemli sebebi, "siyaseti dinsizliğe alet yapmak isteyenlere karşı, siyaseti, İslamiyet'in hakikatine hizmetkar yapmaya çalışmak"tır. Bediüzzaman'ın bu dönemde en çok dikkat ettiği, kesinlikle "dini siyasete alet ve vesile yapmamak" ancak, "bütün kuvvetiyle siyaseti dine alet" etmektir. Siyaset dairesinde olmasına rağmen devamlı olarak "dinin bir hakikatini bin siyasete feda etmem" diyerek³ hassasiyetini ve tavrını ortaya koymuştur. Bediüzzaman bu dönemi daha sonra yad ederken, "bir miktar siyasete girip siyaset vasıtasıyla dine ve ilme hizmet etmek" istemesini "beyhude yoruludum" ifadesiyle açıklamaktadır.⁴

Bediüzzaman Said Nursi Siyaseti Neden Bıraktı?

II. Meşrutiyet döneminde I. Dünya Savaşı sonlarına kadar siyasetle uğraşan Bediüzzaman, "Niçin siyasetten çekildin, hiç yanaşmıyorsun" sorusuna; siyaset vasıtasıyla hizmet yolunun meşkur, müşkülâtlı, kendisi için "fuzuliyane ve en lüzumlu hizmete mani" olduğunu belirten Bediüzzaman, siyasetin çoğunun "yalancılık ve bilmeyerek ecnebi parmağına alet olmak ihtimali var" var diyerek siyaset zemininin berrak olmadığını izah etmektedir. "Hayat-ı içtimaiye ve dünyeviyeye" "fırtınalı bir zamanda sağlam hizmet edilemez" diyen Bediüzzaman bu yöndeki çalışmalarını bırakıp, "en mühim, en lüzumlu, en selametli olan imana hizmet cihetini tercih ettiğini" açıklamakta ve insanların bir iki senelik dünya hayatına yardımcı olmaksızın milyonlar seneden fazla olan ebedi hayatlarına çalışmak için siyasetten çekildiğini belirtmektedir.⁵ İnsan hayatını bir yolculuk olarak gören Bediüzzaman, 1929'daki ifadesiyle o dönemde insanlığın yolunun bataklığa girdiğini, yüzde yirmisinin pis çamuru misk-ü amber zannettiğini, yüzde sekseninin ise bataklığı anladığını, pis olduğunu hissettiğini, fakat "mütehayyir" olduklarından doğru yolu bulamadıkları tespitini yapmaktadır. İnsanlık için iki çarenin bulunduğunu belirten Bediüzzaman, bunun "topuzla o sarhoş yirmiyi ayıltmak" veya mütehayyirlere, "bir nur göstermekle selamet yolunu irae etmek"tir demektedir. Bediüzzaman, mütehayyir olan yüzde seksene nur gösterildiği

veya gösterilse de bir elde hem sopa hem nur bulunduğunu, mütehayyirlerin de “acaba nurla beni celb edip topuzla dövmek mi istiyor” diye telaş ettiği tespitini yapmaktadır. Ayrıca, bir kaza ile topuz kırıldığında “nurun dahi uçtuğunu veya söndüğünü belirtmektedir.

Siyaset cereyanlarını topuz, Kur’an hakikatlerinin ise nur olduğunu söyleyen Bediüzzaman, sadece Kur’an’ın nurunu elde tutmak için, “euzubillahimine’ş-şeytani ve’s siyase” diyerek siyaset topuzunu atıp iki eliyle nurlara sarıldığını söylemektedir. İktidar ve muhalefette “nurun aşıkları olduğunu” belirten Bediüzzaman, Kur’an’ın nurlarının bütün siyaset cereyanlarının ve tarafgirliklerin üzerinde olduğunu, dinsizliği, siyaset zannedip ona taraftar olanlar hariç, hiç kimsenin Kur’an’ın nurundan çekinmemesi gerektiğine işaret etmektedir. Kendisinin “siyasetten tecerrüd ile Kur’an’ın elmas gibi hakikatlerini siyaset propagandası ithamı altında cam parçalarının kıymetine indirmediyini” ve indirilmemesi gerektiğini belirtmektedir.⁶ Tarafgirliğin siyasi hayatta yanlış kullanıldığını tespit eden Bediüzzaman, “mütedeyyin bir elh-i ilmin, kendi fikr-i siyasisine muhalif bir âlim-i salihî tekfir derecesinde tezyif” ve kendi fikrinden olan bir münafığı “hürmetkarane methetmesi” üzerine, siyasetin fena neticesinden ürkerek “euzubillahimine’ş şeytani ve’s siyasiye” diyerek “O zamandan beri hayat-ı siyasiyeden çekildim” demektedir.⁷

Bediüzzaman’ın siyasetten çekilmesinin önemli bir sebebi de uluslararası düzeyde, siyasi ve iktisadi alan dışında, belki bunlardan daha önemlisi fikir alanında Avrupa hegemonyasının yerleşmesi ve ülkedeki fikri alanı kendisine bağımlı hale getirmesidir. Bediüzzaman’ın Rusya esaretinden dönmesinden sonra, “geldin geleli siyasete karışmıyorsun” sorusuna “Evet İstanbul siyaseti, İspanyol hastalığı (nezle, grip) gibidir. Fikri hezeyanlaştırır. (boş söz.) Biz müteharrik-i bizzat değiliz, bilvasıta müteharrikiz. Avrupa üflüyor, biz burada oynuyoruz. O tenvim (uyutarak) ile telkin eder, biz kendimizden hayal edip, asammane (sağircasına) tahrubimizle eser-i telkini icra ederiz.” cevabını vermektedir.⁸ Böyle bir ortamda siyasetle hizmet etmenin mümkün olmadığını gören Bediüzzaman, gelişmenin temeli ve kendi siyasetini üretmenin ilk şartı olan “müteharrik-i bizzat” insan ve toplumun ortaya çıkması için çalışmaya başlayacak ve siyasetten uzaklaşacaktır.

II. Said Dönemi Bediüzzaman’ın Siyaseti Tarifi

“Menfaat üzere çarhı kurulmuş olan siyaset-i hazıra”yı canavar olarak tarif eden ve siyaset lisanında lafzın mananın zıddına dönüştüğünü belirten Bediüzzaman “adalet külahını zulmün başına geçirmiş” olduğunu “hamiyet libasını hıyanet(in) ucuz(a) giymiş” bulunduğunu belirtmektedir.⁹ “Siyaset-i hazıra, o kadar çok yalan ve hile ve şeytanat içine girmiştir ki, vesile-i şeyatin hükmüne girmiştir” diyen, siyaset propagandası vasıtasıyla yalancılığın doğruluğa tercih edildiğini belirten Bediüzzaman, böyle siyasetin ilahi vahyin tebliğ makamı olan minbere çıkmasına hakkı olmadığını kesin olarak ifade etmektedir.¹⁰ Efkârın aleminde siyasetin bir şeytan olduğunu belirten Bediüzzaman, “siyaset-i medeni”nin ekalliyeti ekserin rahatına feda etmesi, derinlemesine incelendiğinde ise, zalim ekalliyetin avamın ekseriyetini kendisine kurban ettiğini, ancak Kur’an adaletinin ise, tek masumun hayatını, kanını, hukukunu değil ekseriyet hatta umum için feda edilemeyeceğini açıklamaktadır.¹¹

Dinsizliği ve zındıkayı siyaset zannedip ona tarafgirliği siyaset kabul etmeyen Bediüzzaman böyle yapanların “insan suretinde şeytanlar veya beşer kıyafetinde hayvanlar” olabileceğini belirtmektedir.¹²

Bediüzzaman Korktuğu İçin mi Siyasete Girmede?

Bediüzzaman, korkudan dolayı mı siyasetten uzak duruyordu; veya fırsat ve zeminimi bekleyerek takiyye mi yapıyordu? 1930’larda “siyasete giren ya muvafık olur veya muhalif olur” diyen Bediüzzaman, memur ve mebus olmadığı için muvafık tavır almaya lüzum bulunmadığını ve kendi için de siyasetin bu cepheden lüzumsuz ve malayani olduğunu belirtmektedir. Muhalif olsa ya fikirle ya kuvvetle siyasete karışacağını ancak “mesail tavazzuh ettiği için” fikirle karışmak noktasından, kendisine ihtiyaç bulunmadığını, bundan dolayı beyhude çene çalmanın da manasız olduğunu söylemektedir. Kuvvetle ve hadise çıkararak muhalefet yapması halinde “meşuk bir maksat için binler günaha girmek ihtimali olduğunu ve birinin yüzünden pek çok kişinin belaya düşeceğini on ihtimalden iki ihtimale binaen masumları günaha atmayı vicdanının kabul etmediğini belirtmektedir.¹³ Dünya ile ecelinden başka bir alakasının olmadığını belirten Bediüzzaman, korkudan dolayı hak bildiği meslekten hiçbir şeyin kendisini engellemeyeceğini, korkunun elini tutamayacağını, izzetli mevzi zilletli hayata tercih ettiğini belirterek, kendisini siyasetten şiddetli bir surette men edenin

“Kur’an-ı Hakim’in hizmeti olduğunu” belirtmekte, “hizmet-i Kur’an’ın hayat-ı içtimaiye ve siyasiye-i beşeriyeyi düşünmekten kendisini menettiğini” söylemektedir.¹⁴ Kendisinin siyasete “iştahı ve arzusu olsa” bunu hiç saklamadan tetkikata-taharriyata lüzum bırakmayarak “top güllesi gibi sada vererek” hileye baş vurmadan, korkmadan tatbik edeceğini ¹⁵ açıklamaktadır.

Risale-i Nur Hizmeti ve Siyaset

İlim itibarıyla insanlara “bir menfaat dokundurmak için şer’an hizmete mükellef olduğunu” belirten Bediüzzaman, 1930’larda bu hizmeti iki yol ile yapabileceğini açıklamaktadır. Birinci yol; hayat-ı içtimaiye ve dünyeviyeye hizmet etmektir. İkinci yol; hayat-ı ebediyeyi kazandıracak olan imana hizmettir.

Birinci yolla hizmeti “o elimden gelmez. Hem fırtınalı bir zamanda sağlam hizmet edilmez” diyerek¹⁶ gündeminden çıkaran Bediüzzaman, ikinci yolu esas tutmuştur. Hem muvafık (iktidar) hem muhalifte Kur’an nurunun aşıkları olduğunu belirten Bediüzzaman, ders-i Kur’an’ın her türlü siyaset cereyanlarından ve tarafgirliklerin üstünde olması gerektiğini hiçbir grubun da çekinmemesi ve itham etmemesi gerektiğini söylemektedir. Yalnız dinsizliği ve zındıkayı siyaset zannedenlere karşı gelmeyi siyasete karışma değil, bu tarz siyaseti şeytaniyet ve hayvaniyet kabul ederek din adına karşı çıkmaktadır.¹⁷

Bediüzzaman’a göre; bu dönemde, Müslümanlar için en önemli tehlikenin fen ve felsefeden gelmesi dolayısıyla kalplerin bozulup, imanların zedelenmesinden ötürü tek çarenin nur göstererek kalpleri islah edip imanların kurtarılması gerekmektedir. Bu metod yerine “siyaset topuz”uyla hareket edilmesi halinde galip gelirse bile kafirlerin münafık derecesine ineceğini belirten Bediüzzaman, münafığın kafirden daha fena olduğunu, siyaset topuzunun böyle bir zamanda kalbi islah etmeyeceği için küfrün kalbe girip saklanacağını ve nifaka sebep olacağını ifade ederek, kendisinin “siyaset topuzuna ne şekilde olursa olsun bakmamak lazım” geldiğini söylemektedir.¹⁸

Bediüzzaman, “ehl-i dünya ehl-i siyaset ve avamın nazarında siyaset-i İslamiye ve hayat-ı içtimaiye-i ümmet” birinci derecede olmasına karşılık hakikat nazarında, bunların imana nisbeten onuncu derecede bulunduğunu belirtmektedir.¹⁹ Bu dönemde en önemli konunun, “hakaik-i imaniyeyi muhafaza noktasında tecdid vazifesi” olduğunu söyleyen Bediüzzaman, bütün kuvvetiyle Nurcuların bu konuda çalışmalarını istemektedir.²⁰

“Dünyaya bakmak” hizmet-i imaniyede ihlasına zarar vermemesi için II. Dünya Savaşıyla bile ilgilenmeyen Bediüzzaman, “yeni siyasete ve dünyaya bir meyil uyandırmamak için talebelerine de “karışmayınız” tavsiyesinde bulunmuştur.²¹ Bediüzzaman, ayrıca “Risale-i Nur’un, dünyanın hiçbir şeyine alet edilmemesini “tarafgirlik hissiyatına bina edilen cereyanlara, hususan siyasete temas eden cereyanlarla alakadar olunmaması” gerektiği ikazında bulunmaktadır. Ona göre “tarafgirlik” damarı ihlası kırar, hakikati değiştirir.²²

Bediüzzaman talebelerine hitaben, “sakın sakın dünya cereyanları, hususan siyaset cereyanları ve bilhassa harice bakan cereyanlar sizi tefrikaya atmasın”, demekle “Allah için sevmek ve Allah için buğz etmek” İlahi düsturunun yerine “siyaset için sevmek siyaset için buğz etmek” tarzında şeytani düsturu kabul etmemeleri ve uymamalarını söylemektedir.²³

Bediüzzaman talebelerinin siyasetle uğraşmamalarını istemekten de öte, Kur’an hizmetine zarar vereceği gerekçesiyle zihnen bile meşgul olmamalarını istemektedir. Bu konuda önemli bir örnek, bir talebesini “boğazlar” hakkında sorduklarına “alakadarane ve bilerek” cevap vermesi üzerine kalben “yazık” demekle yetinmeyip bunun “vazife-i Nuriyede zararı olacak” diye “şiddetle ikaz” etmiş “şeytan ve siyasetten Allah’a sığınırım” düsturunu hatırlatmıştır.²⁴ Bediüzzaman’ın bir talebesinin ilgilenmesinden dolayı rahatsız olduğu boğazlar konusu, 1945’te Sovyetler Birliği’nin Türkiye’den İstanbul’u istemesi ile ilgili olup dahili siyaset değil, Türkiye’nin güvenliği ile ilgili bir dış politika meselesidir. Bediüzzaman, talebesinin böyle bir mevzu ile bile ilgilenmesini istememektedir. Tabii ki Bediüzzaman, Türkiye’nin zarar görmesini istememekte, talebesinin esas vazifesinden uzaklaşmaması ve faydalı olamayacağı alanla uğraşmaması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Bediüzzaman İslam Birliği fikrini kabul etmesine karşılık, 1950 civarında “inkışafa başlayan İslam Birliği fikri ve İttihad-ı

İslam siyaseti Risale-i Nur'u kendine bir kuvvet bir alet yapmaya çalışacaktı ve bizleri siyaset-i İslamiyeye bakmaya mecbur edecekti" diyerek bu amaç için Risale-i Nur'un kullanılmasına karşı çıkacaktı. Bediüzzaman'a göre, "Risale-i Nur'un mesleğindeki sırr-ı ihlas, iman, Kur'an hakikatlerinden başka hiçbir şeye alet ve tabi olmadığını söylemektedir. Risale-i Nur'un müşteri aramak gibi bir hedefi olmadığı" nı belki müşterilerin hakiki ihtiyaç hissedip yarasının tedavisi için Risale-i Nur'u araması gerektiğine işaret eden Bediüzzaman, "şimdilik Nurlara hakiki ihtiyacını değil, belki alem-i İslam'ın düşünmeye mecbur olmasından dolayı Risale-i Nur'u istediğini bunun ise kabul edilmeyeceğini, zaten Kader-i İlahinin de Risale-i Nur'un İslam dünyasında yayılmasına "şimdilik müsaade" etmediğine temas etmektedir.²⁵

DP ile İlişkiler

Bediüzzaman ve talebeleri siyasetle uğraşmama hususunda büyük gayret göstermelerine karşılık, 1950'li yıllarda doğrudan Başvekil Menderes'e mektup yazarak, ona ikazlarda bulunmaktan çekinmezler. Mesela, bunlardan birinde İslamiyet'in üç kanun-u esasisinin, "birisinin cinayetiyle başkaları, akraba ve dostları mesul olmaz", "milletin efendisi onlara hizmet edendir", "müminin mümine bağlılığı parçaları birbirini tutan bina gibi" olduğunu belirterek "küfre rıza küfür olduğu gibi dalalete, fiska zulme rıza da fisktır, zulumdür, dalalettir" diyerek²⁶ Menderes'i ikaz etmiş ve mektubunun yazılış sebebini de izah etmiştir. Diğer bir mektubunda da Ayasofya'nın camiye dönüştürülmesini ve Risale-i Nur'un resmen serbest bırakılmasını istemektedir.²⁷

1960 yılına yaklaşıldığında sadece ikazla da yetinmeyen Bediüzzaman, "Kur'an ve İslamiyet ve vatan hesabına bütün kuvvetiyle ve talebeleriyle dersleriyle Demokrat partinin iktidarda kalmasını muhafazaya çalıştığı görülmektedir. Bediüzzaman, eğer DP iktidardan düşerse ya Halk, ya da Millet Partisinin iktidara geleceğini; ancak, Halk Partisi'nin İttihatçıların bozuk kısmından olması ve daha önceki icraatları dolayısıyla "asil Türk milletinin ihtiyarıyla o partiyi katiyen iktidara getirmeyeceğini; bu memlekette ırkçılık fikrinin zararlı olacağını, Türklerin etkinlik kuramıyacağını, etnik yapı itibariyle milliyetçiliğin "asil ve masum Türk milleti aleyhine neticeleneceğini "ırkçılık ve unsuriyetçilik damarıyla bir ecnebiye istinat ile masum Türk milletini tahakkümleri altına" alınmasına sebep olacağını belirtmiştir. Bunlara karşılık "Dini icabları yerine getireceğiz din bu memleket için hiçbir tehlike teşkil etmez" diyen bir Başbakan vatan millet ve İslamiyet adına tercih etmişlerdir.²⁸

Bediüzzaman, Nurcuların "dünyaya ve siyasete mümkün olduğu kadar bakmamaya" mesleklerinin mecbur etmesine karşılık "şimdi mecburiyetle bakmaya lüzum oldu" demekte ve sebebini şu şekilde izah etmektedir. O dönemde Kur'an, İslamiyet ve vatan zararına üç cereyanın olduğunu Bediüzzaman şöyle sıralamaktadır:

Birincisi: Komünist, dinsizlik cereyanı. Bu cereyan yüzde otuz kırk adama zarar verebilir.

İkincisi: Eskiden beri müstemlekatların Türklerle alakalarını kesmek için, Türkiye dairesinde dinsizliği neşretmek için ifsat komiteleri namında bir komite. Bu da yüzde on yirmi adamı bozabilir.

Üçüncüsü: Garplılaşmak ve Hıristiyanlara benzemek ve bir nevi Prutluk mezhebini İslamlar içinde yerleştirmeye çalışan ve dinde hissesi olmayan bir kısım siyasiler heyetidir. Bu cereyan yüzde birisini belki binde birisini Kur'an, İslamiyet aleyhine çevirebilir.

Bediüzzaman, "Kur'an hizmetkarları ve Nurcular ilk iki cereyana karşı daima Kur'an hakikatlerini muhafazaya" çalıştıklarını belirterek, "Demokratlar, evvelki iki müthiş cereyana karşı bize (Nurculara) yardımcı hükmünde olabilirler. Hem onların dindar kısmı daima o iki dehşetli cereyana mesleklerince muarızdırlar. Yalnız dinde hissesi az olan bir kısım Garplılaşmak ve Garplılara tam benzemek mesleğini takip edenler ise, üçüncü cereyana bir yardım ediyorlar. İktidar partisinde bulunan az bir kısım, dinin zararına siyaset namıyla üçüncü cereyana yardım etse de, madem o Demokrat Partisi meslek itibariyle diğer iki cereyan-ı azimin durmasında ve def etmesinde mecburi vazifeleri olmasından, bu vatana ve İslamiyet'e büyük faydası dokunabilir. Bu cihetten biz Demokratları iktidar yerinde muhafaza etmeye Kur'an menfaatine kendimizi mecbur biliyoruz. Onlardan hayır beklemek değil, belki dehşetli baştaki iki cereyana siyasetlerince muarız oldukları için, onların az bir kısmı dine verdikleri zarar, vücudun parçalanmasına bedel, yalnız bir parmağı kesmek, pek cüz'i bir zararla pek külli zarardan kurtulmamıza sebep oluyorlar. Bildiğimizden, o iktidar partisinin lehinde ehl-i dini yardıma davet ediyoruz. Ve dinde laubali kısmını da cidden ikaz edip, "Aman çabuk hakikat-i İslamiyeye

yapışınız!" ihtar ediyoruz.²⁹ Diyerek mecburiyetlerini izah etmektedir.

Bediüzzaman'ın yeniden siyasete bakması ve DP iktidarını muhafazaya çalışırken şu önemli noktalara dikkat etmektedir:

-Nurcuların siyasete bakmalarının esas sebebi Kur'an, İslamiyet ve vatanın zararına çalışan üç cereyanı etkisiz hale getirmektir.

-En büyük tehlike olan iki cereyana karşı, Demokratların siyasetlerinin muarız olmalarıdır.

-Nurcular kendi menfaatleri için değil, "Kur'an menfaati" için DP'yi destekliyorlardı.

-Siyaseti dinsizliğe alet etmek isteyenlere karşı dini bir tavırdı.

-Bediüzzaman, Demokratlar Komünistlik, dinsizlik cereyanı ile ifsat komitelerine karşı, "Nurculara yardımcı hükmünde"dirler diyor; kendilerini Demokratlara yardımcı değil, Demokratları Nurculara yardımcı olarak görüyordu.

Din Adına Siyaset

İnsanların kalplerinin bozulduğu, inançlarının tehlikeye düştüğü bir sırada siyaset topuzu ile hareket etmenin yanlış olduğunu belirten Bediüzzaman, din adına galebe çalınsa bile, siyasetle insanların kalplerinin ıslah edilemeyeceğini ve imanlarının kurtarılamayacağını, tersine kafir derecesinde olanları daha aşağıya indirerek münafık haline dönüştüreceğini, küfrünü ise kalbinde saklayacağını ifade etmektedir.³⁰

Bediüzzaman Said Nursi, siyaset dairesinin en geniş bir daire olmasından dolayı "gaflet verecek, dünyaya boğduracak ve hakiki vazife-i insanıyeti ve ahireti unutturacak" nitelikte olduğundan ötürü, "Sahabeler ve onlara benzeyen mücahidinden, selef-i salihinden başka siyasetçi ekseriyetçe tam muttaki dindar olamaz. Tam ve hakiki dindar, müttaki olanlar siyasetçi olamazlar. Yani maksad-ı asli siyasetini yapanlarda din ikinci derecede kalır, tebei hükmüne geçer." Hakiki dindar ise "bütün kainatın en büyük gayesi ubudiyet-i insanıyedir" diye "siyasete aşk-ı merak ile değil, ikinci üçüncü mertebede onu dine ve hakikate alet etmeye çalışabilir."³¹ tespitini yapmaktadır.

Bediüzzaman'ın din adına siyaset yapma hususundaki fikirlerinin Osmanlı dönemi ile 1945 sonrasında bazı noktalarda farklılık gösterdiği görülmektedir. II. Meşrutiyet döneminde siyasi olduğu bir zamanda, siyaseti dine alet etmeye çalışırken, "meşrutiyet şeriata müstenittir" diyerek³² nasıl bir meşrutiyet istediğini ortaya koyduğu gibi, İslamiyet'i ve Müslümanları içine alan kavramların siyasette kullanılmaması gerektiğini belirtmekte, "İttihad-ı Muhammedi gibi" gibi isimlerin "umumun hakkı" olduğu için bunların "tahsis ve tahdid" kabul etmeyeceklerini³³ ifade etmektedir. Ayrıca, Bediüzzaman, siyasi partilerin İttihad-ı Muhammedi gibi isimler yerine "hâdim-i şeriat" ünvanını taşıyabileceklerini kaydetmektedir.³⁴

1919 yılında, "dinsizliğe karşı din namına meydana çıkmak lazım" denildiğinde, bunu "evet" olarak cevaplayan Bediüzzaman, bu konuda "kat'i bir şart" öne sürmektedir. Bu da din namına çıkanların "muharriki, aşk-ı İslamiyet ve hamiyet-i diniye olması gerektiği, muharrik ve müreccihin siyasetçilik ve tarafgirlik olursa bunun tehlikeli olacağı, birinci gruba girenlerin hata da etseler affedilecekleri, ancak ikinci grubun isabet de etseler mesul olacaklarını belirtmektedir. Bunu anlamının yolunun da her kim fasık siyasetdaşını mütedeyyin muhalifine, su-i zan bahanesiyle tercih etse bunu harekete geçirenin siyasetçilik olduğunu şeklindedir.³⁵ Bu tarihte de Bediüzzaman, siyasetin dine hizmet için yapılabileceğini belirtmektedir.

1945 sonrası çok partili hayata geçiş üzerine yaptığı değerlendirmede İttihad-ı İslam partisinin "siyaset başına geçebilmesi" için yeni bir şart ileri sürmüştür. O da toplumun "yüzde altmış yetmişinin tam mütedeyyin olmasıdır." Bunun sebebi, Bediüzzaman'a göre, "çok zamandan beri terbiye-i İslamiyenin zedelenmesidir. Ayrıca Bediüzzaman, mevcut siyasetin cinayetlerine karşı dinî siyasete alet etmeye mecbur olacağından, "şimdilik" kaydıyla İttihad-ı İslam partisinin başa geçmemesi lazım geldiğini belirtmektedir.³⁶ Bediüzzaman, siyasetin İslamiyete hizmet edebileceğini, toplumsal tabanın olmaması dolayısıyla başarısız hatta mecburen dini siyasete alet etmeye mecbur kalacağını, bunun için toplumun yüzde altmış-yetmişinin İslam terbiyesine haiz olması halinde ancak "dini siyasete alet etmemeye belki

siyaseti dine alet etmeye çalışabilecek” bir siyasi partinin başarılı olabileceğini ortaya koymuştur.

Esasında Bediüzzaman’ın dindarların siyaset yapması konusunda fikirleri değişmiş değil, yeni konuma göre yeni şartlar ileri sürmüştür.

Nurcuların Siyasî ve Dinî Teşekküllerle İlişkisi

Nurcuların tarafsızlık hissiyatının geçerli olduğu cereyanlarla alakadar olmaması gerektiğini³⁷ söyleyen Bediüzzaman, talebelerinden Hulusi Bey’in dinî teşekküllerle ilişkiler noktasından örnek olacak bir icraatını Emirdağ Lahikası’na koyarak talebelerine bir ölçü vermek istemiştir. Şöyle ki, Hulusi Bey, Büyük Doğuculardan kendilerine katılması teklifini alması üzerine, “Büyük Doğuculuk bir siyasi teşekkül müdür?” diye sormuş ve “evet” cevabını alması üzerine, “Sizin yalnız imani ve Kur’ani mesaildeki müşkillerinizi ve izahını arzu ettiğiniz noktaları Risale-i Nur’un yardımıyla halle çalışırım. Benim mesleğim. Risale-i Nur dairesinde istihdamdan ibarettir. İman ve Kur’an meselelerinde hemfikiriz. Fakat siyasetle iştigal edemem”³⁸ karşılığını vermiştir. Bediüzzaman, dindar da olsalar siyasî alanda faaliyet gösterenlerle ilişkilerini iman ve Kur’an çerçevesinde olması gerektiğini belirtmiştir.

Siyaseti Dinsizliğe Alet Etmek

Bediüzzaman, dinin siyasete alet edilebileceği gibi, siyasetin de dinsizliğe alet edilebileceğini tesbit ederek, bunun yanlış olduğunu söylemektedir. II. Meşrutiyet döneminden itibaren siyasetin dinsizliğe alet yapılmaya başlandığını belirtmektedir. Bu konuda Bediüzzaman, “siyaseti dinsizliğe alet yapan bazı adamlar”ın kabahatlerini örtmek için başkalarını “irtica ile ve dinini siyasete alet yapmakla itham” ettiklerini kaydetmektedir.³⁹ Uygulanan bu metodun Cumhuriyet döneminde de devam ettiğini belirten Bediüzzaman, “Bu vatandaki milletin en büyük kuvveti olan alem-i İslamın teveccühünü ve hamiyetini ve uhuvvetini kırmak ve nefret verdirmek için siyaseti dinsizliğe alet ederek, perde altında küfr-ü mutlakı yerleştirmek isteyenler hükümeti iğfal ve adliyeyi şaşırma” usulünün tatbik etmekte olduğunu söylemektedir.⁴⁰

Siyasî alanda olduğu gibi, dinî hizmetle meşgul olan kendisi gibi şahıslar için “dini siyasete alet yapıyor” iddialarının, esasında, siyaseti dinsizliğe alet edenler tarafından kendilerine bir perde olarak bu ithamı yaptıklarını Bediüzzaman izah etmektedir.⁴¹ Ayrıca, 1952’deki Gençlik Rehberi Mahkemesi sırasında hazırlanan raporda “dini siyasete alet etmek var” denilmesi üzerine, Bediüzzaman bu raporun “dinsizlik damarıyla” yazıldığını ve “vukufsuz ehl-i vukuf siyaseti ve adli vazifelerini dinsizliğe alet etmek istediğini” belirterek,⁴² dini siyasete alet etmek suçlamasının çok geniş boyut ve alanlarda siyaseti dinsizliğe alet etmelerini örtmek için kullanıldığını izah etmektedir.

Sonuç

II. Meşrutiyet döneminde siyasete giren, siyaset yoluyla dine, ilme hizmet etmeyi amaçlayan Bediüzzaman, dinin siyaseti değil; siyasetin dine alet edilmesi için çalışmıştır. Ancak, I. Dünya Savaşı sonunda siyasetin yalancılıkla özdeşleşmesi ve ecnebilere alet olmak ihtimali belirmesi üzerine bırakan Bediüzzaman, insanların müteharrik-ı bizzat olmazsa siyaset yapılamayacağını belirtmiştir. Ayrıca Bediüzzaman, yeni hizmet metoduna yönelmeye başlayarak, insan en önemli meselenin iman olduğunu ve bunu kazanmak için Kur’an’ın nurunun her türlü tarafgirliğin üstünde tutularak herkese ulaştırılmasını benimsemiş ve siyasetten uzaklaşmıştır.

Dinen insanlara hizmete mükellef olduğunu belirten Bediüzzaman, ya dünyaları veyahut ahiretleri için çalışabileceğini kendisinin insanların ebedi saadetlerini kazandırmak için çalışmaya karar verip, siyaset topuzuyla değil; Kur’an’ın nuruyla insanlara hizmeti kendisine esas yapmıştır. Talebelerinin de Nurları her türlü tarafgirliğin ve siyasetin üstünde tutmalarını, “Allah için sevmek; Allah için buğzetmek” prensibini, “siyaset için sevmek; siyaset için buğzetmek” tarzına dönüştürmemelerini istemişti. Kur’an hakikatlerini hiçbir şeye alet etmemelerini, hatta İslam birliği politikasına bile Risale-i Nur’un alet edilmemesini istemiştir.

DP’nin iktidardan indirilme çabalarının başladığı sırada ise, DP’yi iktidarda tutmak için “mecburen” siyasete baktığını belirten Bediüzzaman, bu tavrının sebebinin siyasi değil, Kur’an, İslamiyet ve vatan için olduğunu, kendi mefaatleri için değil; “Kur’an menfaati” için çaba harcadıklarını, esasında dinsizlik cereyanına karşı Nurcuların yaptığı hizmete DP’nin,

“yardımcı hükmünde” olduğunu belirtmektedir. Bediüzzaman Nurcuları, demokratlara yardımcı değil, Demokratları Nurculara yardımcı olarak görmektedir. Siyasetin dinsizliğe alet edilmesine karşı çıkan Bediüzzaman, böyle bir durumda Nurcuların karşı koymasını gerektiğini göstermektedir.

Din adına siyaset yapılabileceğini belirten Bediüzzaman, buradaki muharrik gücün siyaset değil din aşkı olması gerektiği yönündedir. Muharrik gücün siyasetçilik olması halinde karşısındaki insanları dinden uzaklaştıracağı ve zarar vereceğini belirten Bediüzzaman, 1945 sonrasında ise terbiye-i İslamiyenin zayıflaması dolayısıyla toplumun yüzde altmış yetmişinin tam mütedeyyin olmadan İslam adına bir siyasi partinin başarılı olamayacağını belirtmektedir.

Dipnotlar

1. Bediüzzaman Said Nursi, Risale-i Nur Külliyyatı, Emirdağ Lahikası, İstanbul 1996, Nesil Yayınları, 1863.

Not: Bundan sonra Bediüzzaman Said Nursi'ye ait eserlerin dipnotları kitap adı ve sayfa numarası şeklinde verilecektir.

2. Kastamonu Lahikası, 1580

3. Hutbe-i Şamiye, 1987

4. Mektubat, 374

5. Mektubat, 374.

6. Mektubat, 367, 368.

7. Mektubat, 472.

8. Sünuhat, 2050

9. Sözler, Lemeat. 324.

10. Sözler, 214.

11. Sözler, Lemeat, 329.

12. Mektubat, 368

13. Mektubat, 374

14. Mektubat, 367

15. Mektubat, 374

16. Mektubat, 374

17. Mektubat, 368

18. Lem'alar, 636

19. Kastamonu Lahikası, 1643

20. Kastamonu Lahikası, 1641

21. Emirdağ Lahikası, 1786

22. Emirdağ Lahikası, 1796

23. Kastamonu Lahikası, 1620
24. Emirdağ Lahikası, 1693
25. Emirdağ Lahikası, 1790
26. Emirdağ Lahikası, 1882
27. Emirdağ Lahikası, 1883
28. Emirdağ Lahikası, 1897
29. Emirdağ Lahikası, 1898-99
30. Lem'alar, 636.
31. Emirdağ Lahikası, 1699
32. Divan-ı Harb-i Örfi, 1926.
33. Divan-ı Harb-i Örfi, 1922.
34. Hutbe-i Şamiye, 1979.
35. Sünühat, 2050.
36. Emirdağ Lahikası, 1878.
37. Emirdağ Lahikası, 1796
38. Emirdağ Lahikası, 1871.
39. Divan-ı Harb-i Örfi, 1920.
40. Emirdağ Lahikası, 1728.
41. Emirdağ Lahikası, 1852.
42. Emirdağ Lahikası, 1863.

Ümit ALPARSLAN